

POSTANOWIENIE

Dnia 6 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk

w sprawie **B. M.**

oskarżonej z art. 286 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 6 lutego 2024 r.,

skargi prokuratora Prokuratury Rejonowej w Chorzowie

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 20 października 2023 r., sygn. akt VI Ka 796/23,

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego Katowice-Wschód w Katowicach

z dnia 19 czerwca 2023 r., sygn. akt IV K 862/22 i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania,

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

1. oddalić skargę,

**2. kosztami postępowania skargowego obciążyć Skarb
Państwa.**

UZASADNIENIE

B. M. została oskarżona o to, że „w dniu [...] r. w K. ul. W. 13, działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, zawarła z A.J. - prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą [...] z siedzibą w K. - umowę o pośrednictwo w sprzedaży, z zastrzeżeniem wyłączności, nieruchomości położonej w K. przy ulicy [...], czym wprowadziła wyżej wymienionego w błąd co do zamiaru wywiązania się z warunków umowy, a następnie w dniu [...] r. w K., poprzez niezapłacenie wynagrodzenia

prowizyjnego, doprowadziła pokrzywdzonego do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 14.100 złotych, stanowiącej 3 procent ceny sprzedaży nieruchomości”, tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 19 czerwca 2023 r., sygn. akt IV K 862/22, Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach uznał oskarżoną B. M. za winną popełnienia zarzucanego jej i opisanego wyżej czynu, wyczerpującego ustawowe znamiona występkę z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 2015 r. i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 2015 r. wymierzył jej karę 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt I wyroku), a na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 2015 r. warunkowo zawiesił oskarżonej wymierzoną karę pozbawienia wolności na okres próby wynoszący 2 lata (pkt II wyroku).

Po rozpoznaniu apelacji wniesionej przez pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem dnia 20 października 2023 r., sygn. akt VI Ka 796/23, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Katowice-Wschód w Katowicach.

Skargę od tego wyroku wniósł prokurator Prokuratury Rejonowej w Chorzowie. Zarzucił rozstrzygnięciu Sądu drugiej instancji naruszenie art. 437 k.p.k., polegające na uchyleniu wyroku Sądu Rejonowego Katowice-Wschód w Katowicach z dnia 19 czerwca 2023 r., sygn. akt IV K 862/22 i przekazaniu sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, wobec błędnego stwierdzenia przez sąd drugiej instancji, iż konieczne jest przeprowadzenie na nowo przewodu w całości, z uwagi na rzekomo nieprawidłowe zawiadomienie oskarżonej o terminie rozprawy, podczas gdy w istocie oskarżona podczas przesłuchania w toku postępowania przygotowawczego podała jako swój adres do doręczeń miejsce zamieszkania swojej siostry, nie wskazując przy tym, że korespondencja ma być adresowana na siostrę, a jednocześnie oskarżona miała świadomość, że jest przeciwko niej prowadzone postępowanie karne, zatem w ocenie autora skargi nie sposób stwierdzić, by została ona pozbawiona prawa do obrony.

W konsekwencji powyższego zarzutu prokurator wniósł o uchylenie zaskarżanego wyroku Sądu odwoławczego w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na skargę obrońca oskarżonej wniósł o oddalenie skargi w całości oraz zasądzenie kosztów obrony oskarżonej przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga okazała się niezasadna i dlatego podlegała oddaleniu.

Przypomnieć należy, że art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. zakłada, iż uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. To twierdzenie znajduje odzwierciedlenie w utrwalonej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, w ramach której wskazuje się, że zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, o którym mowa w art. 539a § 1 k.p.k., ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (zob. np. wyrok SN z 20 października 2020 r., I KS 9/20), a więc czy uchylając wyrok sądu pierwszej instancji z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 539a § 3 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w konkretnej sprawie konieczne (por. np. postanowienia SN z dnia: 6 czerwca 2019 r., II KS 8/19; 7 maja 2020 r., I KS 8/20; 30 czerwca 2020 r., II KS 7/20; z dnia 11 stycznia 2022 r., II KS 30/21).

Ostatnia z wymienionych przesłanek, warunkujących wydanie wyroku kasatoryjnego, jest wypełniona wtedy, gdy między innymi orzekający sąd pierwszej instancji naruszył przepisy prawa procesowego, co skutkowało, w realiach sprawy, nierzetelnością prowadzonego postępowania sądowego, uzasadniającą potrzebę powtórzenia (przeprowadzenia na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie pierwszej instancji (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19, OSNK 2019, z. 6, poz. 31).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy w Katowicach jako przesłankę rozstrzygnięcia o charakterze kasatoryjnym wskazał właśnie na konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości. W uzasadnieniu wyroku Sąd odwoławczy argumentował, że wadą całego dotychczasowego postępowania było niezapewnienie oskarżonej realizacji jednego z przysługujących jej praw w postaci wzięcia udziału w rozprawie, z uwagi na nieprawidłowe zawiadomienie o terminie tejże rozprawy.

Autor skargi na wyrok sądu odwoławczego, pomijając już nawet to, że jako naruszony wskazał cały przepis art. 437 k.p.k., chociaż jako podmiot profesjonalny i przy skarżeniu orzeczenia na niekorzyść powinien precyzyjnie wskazać podstawę prawną wniesionego środka odwoławczego, zdaje się zapominać o jednej z naczelných zasad rządzących procesem karnym, to jest prawie do rzetelnego procesu karnego, stanowiącym katalog reguł, które są nie tylko deklarowane przez państwo, ale co najistotniejsze powinny być urzeczywistniane w codziennej praktyce wymiaru sprawiedliwości. Rzetelny proces karny to taki, który zapewnia uczestnikom postępowania określony poziom gwarancji procesowych, wyposaża ich w system uprawnień procesowych, odpowiednich do ich procesowej pozycji, a korzystanie z których ma im zapewnić należyłą ochronę własnych interesów (P. Wiliński, *Pojęcie rzetelnego procesu karnego*, (w:) *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, pod red. P. Wilińskiego, Warszawa 2009, s. 353).

Wobec powyższego należy podzielić zapatrywania Sądu drugiej instancji, wskazując przy tym, co następuje.

Nie ma racji oskarżyciel publiczny, gdy twierdzi, że B. M., przesłuchana w drodze pomocy prawnej, wskazała nie adres dla doręczeń, a jedynie adres, pod który ma być kierowana do niej korespondencja. Przeczy temu jednoznaczny zapis na k. 328 *verte* – „Adres dla doręczeń w kraju (art. 138 k.p.k.): mogę podać adres mojej siostry H. S., ul. [...]”. Oczywistym jest, że w dacie kierowanej do niej korespondencji zawierającej zawiadomienie o terminie rozprawy zaadresowanej na jej nazwisko, a nie na nazwisko siostry, z adnotacją „do rąk własnych”, zawiadomienie to nie mogło zostać, w stanie prawnym obowiązującym w dacie orzekania przez sąd *meriti*, przez inną osobę niż sama oskarżona odebrane.

Bez wątplenia nie może być w takiej sytuacji mowy o dobrowolnej rezygnacji przez nią z aktywnego uczestnictwa w sprawie, skoro o przedsięwziętych czynnościach procesowych nie z własnej woli, lecz przez zaniedbanie organu procesowego, po prostu nie wiedziała.

Trudno wyobrazić sobie, aby proces karny przeprowadzony pod nieobecność oskarżanej nienależycie zawiadomionej o terminie rozprawy głównej, w której ma prawo uczestniczyć, uznać za spełniający standard rzetelnego procesu, a wyrok wydany w konsekwencji tak przeprowadzonego postępowania uznać za sprawiedliwy. W konsekwencji wadliwego postępowania przed Sądem pierwszej instancji oskarżona utraciła bowiem fundamentalne dla tego uczestnika prawo do bronięcia się osobiście w sytuacji, gdyby w rozprawie głównej zachciała uczestniczyć.

Trafnie też Sąd odwoławczy, stwierdzając wskazane wyżej uchybienie na etapie postępowania w instancji *a quo*, orzekł w oparciu o przepis art. 440 k.p.k. i efekcie uchylił – jako rażąco niesprawiedliwe – zaskarżone na niekorzyść oskarżonej orzeczenie, a ponieważ zmaterializowała jedna z przesłanek określonych w art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k., przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Podsumowując, nie ulega wątpliwości, że w sytuacji, gdy postępowanie przed Sądem pierwszej instancji nie miało charakteru procesu rzetelnego, a za taki przypadek uznać należy postępowanie przed Sądem Rejonowym Katowice – Wschód w Katowicach przeprowadzone w niniejszej sprawie, w którym rozprawa główna przeprowadzona została w sprzeczności z obowiązującymi przepisami, konieczność ponowienia przewodu sądowego w całości jawi się jako oczywistość.

Skoro zatem zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego ogranicza się jedynie do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (zob. np. uchwała siedmiu sędziów SN z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, z. 3, poz. 23), a w sprawie niniejszej w ocenie Sądu Najwyższego taka podstawa – wbrew twierdzeniom prokuratora – wystąpiła, to skargę należało oddalić jako niezasadną.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, a kosztami postępowania skargowego obciążył Skarb Państwa w myśl przepisu art. 636 § 1 k.p.k. Natomiast kwestię kosztów obrony z wyboru, o co wnosił obrońca w

pisemnej odpowiedzi na skargę, pozostawiono do rozstrzygnięcia w orzeczeniu końcowym, ponieważ to sposób ostatecznego zakończenia sprawy będzie determinował orzeczenie co do ponoszenia kosztów procesu, w tym ewentualnego zwrotu oskarżonej wydatków poniesionych tytułem ustanowienia w sprawie obrońcy.

[J.J.]

[a!]